

تأثیرگذاری بخش‌های اصلی اقتصاد بر توزیع درآمد

خانوارها؛ با رویکرد تحلیل مسیر ساختاری

علی‌اصغر بانویی*، رضا وفایی‌یگانه**، سیدهدای موسوی‌نیک***، مریم آقانسیری****

تاریخ دریافت ۹۱/۱۱/۱۱	تاریخ پذیرش ۹۲/۲/۳
-----------------------	--------------------

هدف از مطالعه حاضر بررسی تأثیر بخش‌های مختلف اقتصادی بر درآمد خانوارها با رویکرد ماتریس حسابداری - اجتماعی است. برای تحلیل از ماتریس حسابداری اجتماعی سال ۱۳۸۵ مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی و نرم‌افزار *SimSIPSA*¹ بانک جهانی استفاده شده است. نتایج بر مبنای ضرایب فزاینده همه‌جانبه نشان می‌دهد که بخش‌های ساختمان و کشاورزی بیشترین اثر را بر افزایش درآمد خانوارها دارد، در حالی که بخش نفت و گاز طبیعی و بخش آب، برق و گاز بیشترین اثر را بر درآمد شرکت‌ها دارد. با تجزیه ضرایب فزاینده همه‌جانبه در چارچوب تحلیل مسیر ساختاری، یافته‌ها بیانگر تأثیرگذاری بخش کشاورزی از طریق مسیر افزایش درآمد مختلط بر خانوارهاست.

کلیدواژه‌ها: توزیع درآمد؛ ماتریس حسابداری اجتماعی؛ تحلیل مسیر ساختاری

Email: banouei7@yahoo.com

* دانشیار دانشکده اقتصاد، دانشگاه علامه طباطبائی؛

** کارشناسی ارشد علوم اقتصادی، دانشگاه مفید (نویسنده مسئول)؛

Email: r.v.yeganeh@gmail.com

*** دکتری اقتصاد، دانشکده مدیریت و اقتصاد، دانشگاه تربیت مدرس؛

**** کارشناسی ارشد علوم اقتصادی، دانشگاه مفید، پژوهشگر امور اقتصادی وزارت امور اقتصادی و دارایی؛

Email: m.aghanasiri@gmail.com

1. Simulation for Social Indicators and Poverty

فصلنامه مجلس و راهبرد، سال بیستم، شماره هفتاد و چهار، تابستان ۱۳۹۲

مقدمه

جمهوری اسلامی ایران براساس اصل (۳) قانون اساسی موظف است برای نیل به اهداف نظام همه امکانات خود را برای اموری از جمله پی‌ریزی اقتصاد صحیح و عادلانه طبق ضوابط اسلامی برای ایجاد رفاه و رفع فقر به کار گیرد. در این نظام رشد اقتصادی همراه با توزیع عادلانه مدنظر است بر این اساس تخصیص منابع باید به گونه‌ای صورت گیرد که ضمن حداکثر کردن رشد اقتصادی، درآمدها به صورت عادلانه توزیع شود. سؤال اساسی اینکه کدام چارچوب تحلیلی می‌تواند ابزار مناسب‌تری برای تبیین واقعی روابط بین متغیرهای اقتصادی - اجتماعی و مشخص کردن سهم درآمدی گروه‌های اقتصادی و اجتماعی خانوارها از درآمد ملی برای رسیدن به اهداف مورد نظر باشد. نظام حساب‌های ملی فقط برای سازمان‌دهی یا به عبارتی نظام‌مند کردن آمارهای کلان است و به این ترتیب می‌تواند پاسخ‌گوی نیازهای آماری دیدگاه‌های رشد‌محور باشد. اصل در این دیدگاه افزایش تولید ناخالص ملی یا به عبارتی ثروت جامعه است و آثار و تبعات اجتماعی به صورت خوش‌بینانه در نظر گرفته می‌شود.

در این نظام حسابداری به علت فقدان آمار و اطلاعات، درآمد عوامل تولید به صورت ارزش افزوده و پسماند محاسبه می‌شود که امکان شفاف‌سازی آثار و تبعات آن را محدود می‌کند. ماتریس حسابداری اجتماعی از طریق نظام‌مند کردن آمارهای اجتماعی با آمارهای حساب‌های ملی و جدول داده - ستانده و براساس پشتوانه اقتصاد خرد و کلان می‌تواند موجب پیوند منطقی بین ابعاد اقتصادی و اجتماعی رویکردهای معطوف به رشد همراه با توزیع درآمد (رشد با عدالت اجتماعی) شود (بانویی و عرب‌مازار یزدی، ۱۳۸۳). نظام ماتریس حسابداری اجتماعی از دو روش آثار رشد بخش‌های اقتصادی بر درآمد نهادها را بررسی می‌کند: در روش اول با افزایش درآمد خانوارها ناشی از پرداخت بخش‌های تولیدی به عوامل تولیدی (سرمایه، نیروی کار) و در روش دیگر از کاهش فقر و بهبود توزیع درآمد از آثار غیرمستقیم حاصل می‌شود که با وابستگی فعالیت‌های اقتصادی ایجاد می‌شود. در ادبیات

فقر، تأثیرات روش دوم نادیده گرفته شده است که از این طریق به خوبی قابل شناسایی می‌شود. هدف این مقاله بررسی تأثیرگذاری رشد (افزایش تولید) بخش‌های اقتصادی بر افزایش درآمد خانوارها براساس ضرایب فزاینده همه‌جانبه درآمد خانوارهای شهری و روستایی و همچنین تجزیه این آثار در چارچوب تحلیل مسیر ساختاری است. این مطالعه به چهار موضوع روش‌شناسی ماتریس حسابداری اجتماعی، وضعیت توزیع درآمد خانوارهای شهری و روستایی، تأثیرگذاری بخش‌های اقتصادی بر درآمد خانوارها و در نهایت بخشی که بیشترین تأثیر را بر درآمد خانوارها دارد تمرکز بیشتری کرده و از روش تحلیل مسیر ساختاری استفاده شده است. در این مقاله از ماتریس حسابداری اجتماعی سال ۱۳۸۵ که مرکز پژوهش‌ها اولین بار از نرم‌افزار (2008) Simsipsam بانک جهانی تهیه کرده است برای انجام محاسبات استفاده شده است.

۱ روش‌شناسی ماتریس حسابداری اجتماعی

برای شناخت بهتر کارکرد ماتریس حسابداری اجتماعی و تحلیل جنبه‌های نظری و فنی ماتریس ضرایب فزاینده آن باید همه حساب‌ها و زیرحساب‌ها به صورت حساب‌های درون‌زا و برون‌زا در قالب ماتریس جبری نشان داده شود. جدول ۱ ساختار کلی ماتریس حسابداری اجتماعی را نشان می‌دهد. این جدول به دو حساب کلی درون‌زا و برون‌زا در چهار ناحیه I، II، III و IV سازمان‌دهی شده است. حساب‌های درون‌زا عبارت‌اند از: تولید، عوامل تولید (به جز مالیات، تعرفه‌ها و یارانه‌ها) و نهادهای داخلی (خانوارها و شرکت‌ها) و حساب‌های برون‌زا عبارت‌اند از: دولت، سرمایه و دنیای خارج (صادرات و واردات کالا و خدمات).

در این جدول، N ماتریس مربع است که همه مبادلات جاری بین حساب‌های درون‌زا (تولید، عوامل تولید و نهادهای داخلی) را آشکار می‌کند.

n جمع سطری ماتریس مربع N است.

X در ناحیه II، ماتریس اقلام تزریقی حساب‌های درون‌زا را نشان می‌دهد.

L در ناحیه III ماتریس اقلام نشتی‌های حساب‌های درون‌زا را آشکار می‌کند.
 R در ناحیه IV ماتریس مبادلات بین حساب‌های برون‌زا با برون‌زا را بیان می‌کند.
 Y^d بردار سطری است و جمع هزینه حساب‌های درون‌زا را نشان می‌دهد. عناصر ماتریسی Y^d
 Y^x و Y^x به ترتیب جمع درآمد و جمع هزینه دیگر حساب‌ها را نشان می‌دهند.
 براساس جدول ۱ و توضیحات فوق می‌توان ساختار چهار حساب اصلی ماتریس
 حسابداری اجتماعی را برحسب حساب‌های درون‌زا و برون‌زا در جدول ۲ نشان داد.

جدول ۱ ساختار کلی یک ماتریس حسابداری اجتماعی برحسب حساب‌های درون‌زا و برون‌زا

ورودی‌ها → خروجی‌ها ↓	حساب‌های درون‌زا	جمع	حساب‌های برون‌زا	جمع	جمع ورودی‌ها
حساب‌های درون‌زا	N (I)	n	X (II)	X	Y^d
حساب‌های برون‌زا	L (III)	I	R (IV)	1	Y^x
جمع خروجی‌ها	Y^d		Y^x		

جدول ۲ نیز از چهار ناحیه مشخص I، II، III و IV برحسب حساب‌های درون‌زا و برون‌زا تشکیل شده است. براساس منطق تراز تولیدی جدول داده - ستانده لئونتیف، تراز ترکیبی تولید - درآمد (عوامل تولیدی و نهادها) با توجه به سه حساب درون‌زای جدول فوق به صورت زیر نوشته می‌شود.

$$y_i^d = n + x_i \quad (1)$$

$$i = 1, 2, 3 \quad \text{و} \quad Ne = \sum_j N_{ij} \quad \text{و} \quad Ne = n$$

که در آن n و $Ne = \sum_j N_{ij}$ و $Ne = n$

رابطه (۱) نشان می‌دهد که کل درآمدهای حساب‌های درون‌زا از دو قسمت تشکیل شده است. قسمت درآمدهای حساب‌های درون‌زا با درون‌زا (n) است و قسمت دیگر درآمدهای حساب‌های درون‌زا از برون‌زاست (x). برای محاسبه ضرایب فزاینده تولید،

تأثیرگذاری بخش‌های اصلی اقتصاد بر توزیع درآمد خانوارها؛ با رویکرد ... ۷۹

ضرایب فزاینده عوامل تولید (توزیع درآمد ساختاری عوامل تولید) و ضرایب فزاینده درآمد نهادها (توزیع درآمد ساختار نهادی) باید به صورت زیر بیان شود:

$$y^D = (I - B)^{-1}X \quad (۲)$$

$$N = By^d \text{ و } B = N(y^d)^{-1}$$

در رابطه (۲) اقلام تزریقی (متغیرهای کلان سیاستی)، $(I - B)^{-1}$ ماتریس ضرایب فزاینده و y^d درآمد حساب‌های درون‌زا است. افزایش ارزش یک واحد اقلام تزریقی X را می‌توان با آثار و تبعات مستقیم و غیرمستقیم ماتریس $(I - B)^{-1}$ بر افزایش Y^d که حاوی تولید، درآمد عوامل تولید و درآمد نهادهای داخلی جامعه (خانوارها و شرکت‌ها) است به طور هم‌زمان محاسبه کرد (بانویی، ۱۳۸۴).

جدول ۲ حساب‌های اصلی یک ماتریس حسابداری اجتماعی بر حسب حساب‌های

درون‌زا و برون‌زا

ورودی‌ها → خروجی‌ها ↓		حساب‌های درون‌زا			حساب‌های برون‌زا	جمع ورودی‌ها
		۱. حساب تولید	۲. حساب عوامل تولید	۳. حساب نهادها	۴. سایر حساب‌ها شامل حساب انباشت سرمایه و حساب دنیای خارج	
حساب‌های درون‌زا	۱. حساب تولید	۰				
	۲. حساب عوامل تولید		(I)		(II)	
	۳. حساب نهادها	۰				
حساب‌های برون‌زا	۴. سایر حساب‌ها شامل حساب انباشت و حساب دنیای خارج		(III)		R (IV)	
	جمع خروجی‌ها					

۲ تجزیه ضرایب فزاینده همه‌جانبه تحلیل مسیر ساختاری

عده‌ای از پژوهشگران نشان داده‌اند که ضرایب فزاینده همه‌جانبه نمی‌تواند برای سیاست‌گذاران تصویر واقع‌بینانه‌ای از کارکرد آثار زنجیره میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری و مسیرهای طی شده فراهم آورد. به عبارت دیگر سازوکارهای ساختاری و رفتاری این مسیرها که به آثار کل منجر می‌شود نمی‌توان از طریق رویکردهای ضرایب فزاینده همه‌جانبه به صورت کمی تبیین کرد و بدین ترتیب در هر یک از عناصر ضرایب فزاینده مذکور جعبه‌های سیاه ایجاد می‌شود (بانویی و دیگران، ۱۳۸۳).

رویکرد تحلیل مسیر در واقع تجزیه آثار همه‌جانبه مستقیم و غیرمستقیم یک واحد مشخص از حساب‌های برون‌زا (صادرات، سرمایه‌گذاری یا مصرف دولت) بر افزایش تولید و درآمد حساب‌ها در مسیرهای مختلف را نشان می‌دهد و به این ترتیب میزان تأثیرگذاری و تأثیرپذیری مسیرهایی را که این آثار طی می‌کنند به خوبی و به صورت کمی شناسایی می‌کند. بنابراین رویکرد تحلیل مسیر نه تنها مسیرهای مختلف تأثیرگذاری‌ها و تأثیرپذیری‌ها را آشکار می‌کند بلکه مدار، حلقه یا حلقه‌های زنجیره‌ای را که در هر یک از مسیرها ایجاد می‌شود شناسایی کرده و جعبه‌های سیاه ایجاد شده رویکردهای ضرایب فزاینده را می‌تواند باز کند (همان).

ویژگی دیگر انعطاف‌پذیری این الگو بررسی تأثیر یک حساب به حساب دیگر در سناریوهای مختلف است. با توجه به سه حساب درون‌زای ماتریس حسابداری اجتماعی^۱ حداقل ۹ سناریو را می‌توان در نظر گرفت.^۲ هر سناریو نیز سه تأثیر دارند که عبارت‌اند از: تأثیر مستقیم در یک قوس، تأثیر مستقیم در یک مسیر اولیه و تأثیر کل.

1. Social Accounting Matrices (SAM)

۲. این سناریوها شامل تأثیر حساب تولید بر حساب تولید، تأثیر حساب عوامل تولید بر حساب عوامل تولید، تأثیر حساب نهادها بر حساب نهادها، تأثیر حساب تولید بر حساب تولید، تأثیر حساب عوامل تولید بر حساب عوامل تولید، تأثیر حساب نهادها بر حساب نهادها و تأثیر حساب عوامل تولید بر حساب عوامل تولید است.

۲-۱ تأثیر مستقیم در یک قوس

تأثیر مستقیم حساب i قطب مبدأ بر حساب j قطب مقصد به صورت ذیل بیان می شود:

$$ID(i - j) = A_{ji} \quad (۳)$$

در این رابطه، A_{ji} عضو واقع در سطر j ام و ستون i ام ماتریس ضرایب متوسط در ماتریس حسابداری اجتماعی است.

۲-۲ تأثیر مستقیم در یک مسیر اولیه

هر مسیر اولیه حاوی چند قوس است و برابر است با حاصل ضرب تأثیر مستقیم در قوس هایی که آن مسیر را تشکیل می دهند. این تأثیر به صورت زیر نوشته می شود:

$$ID(i - j) = ID(i, x, y, j) = A_{xi} * A_{yx} * A_{jy} \quad (۴)$$

۲-۳ تأثیر کل

تأثیر مستقیم در یک قوس یا مسیر اولیه نمی تواند همه آثار زنجیره ای حلقه ها یا مدارهایی را آشکار کند که در هر قوس یا مسیر اولیه ایجاد می شود. این مدارها و حلقه ها در واقع مسیرهای پیچیده ساختار اقتصاد را تشکیل می دهد. شکل ۱ چگونگی کارکرد مسیرهای پیچیده ناشی از تأثیر حساب i قطب مبدأ به حساب j را نشان می دهد. برای نمونه مسیر ۱ حاوی قطب های i, x, y, j و سه قوس است که باهم در تعامل اند. این مسیر یک مدار و دو حلقه نیز ایجاد کرده است. مدار و حلقه ها به طور کلی آثار زنجیره ای را آشکار می کند و به «مسیر ضرایب فزاینده» معروف است. دیگر مسیرها را می توان به همین صورت تفسیر کرد. بیان ریاضی تأثیر مستقیم قطب مبدأ i بر قطب مقصد j موسوم به آثار اولیه برابر با A_{xi}, A_{yx} آثار دومی ایجاد می کنند که y قطب مبدأ می شود. این آثار در دو حلقه XYX و $YZXY$ بر Y وارد می شوند که به آثار ثانویه i بر j معروف است. مقدار این آثار برابر است با:

$$IG = A_{xi}A_{yx}A_{xy} + A_{xi}A_{yx}A_{xy}A_{xz} \quad (۵)$$

بار دیگر آثار ثانویه را طی دو حلقه مذکور بر y آثار اولیه وارد می‌کنند. مجموع این آثار که به آثار سوم i بر y موسوم است برابر با:

$$A_{xi}A_{yx}\{A_{yx}(A_{xy} + A_{zy}A_{xz})\}^2 \quad (6)$$

آثار سوم نیز از طریق دو قطب آثار زنجیره‌ای چهارم، پنجم الی آخر را ایجاد می‌کند و مجموع آنها یعنی تأثیر قطب i بر قطب y به صورت زیر بیان می‌شود:

$$(A_{xi}A_{yx}) + (A_{xi}A_{yx}A_{xy}A_{yx}) + (A_{xi}A_{yx}A_{xy}A_{xz}) + \dots = A_{xi}A_{yx}\{I + B_{yx}(A_{xy} + A_{zy}A_{xz})\}^1 + \{A_{yx}(A_{xy} + A_{zy}A_{xz})\}^2 + \{A_{yx}(A_{xy} + A_{zy}A_{xz})\}^3 + \dots = A_{xi}A_{yx}\{I - A_{yx}(A_{xy} + A_{zy}A_{xz})\}^{-1} \quad (7)$$

بنابراین تأثیر کل i بر y برابر است با:

$$IT(i \rightarrow y) = A_{xi}A_{yx}\{1 - A_{yx}(A_{xy} + A_{zy}A_{xz})\}^{-1} \quad \text{و} \quad (8)$$

این رابطه تأثیر زنجیره‌ای i بر y را آشکار می‌کند. با توجه به مسیر ۱ این شکل و با در نظر گرفتن قوس y ، آثار کل i بر z به این صورت است.

$$IT(i \rightarrow y) = A_{xi}A_{yx}A_{jy}\{1 - A_{yx}(A_{xy} + A_{zy}A_{xz})\}^{-1} \quad (9)$$

شکل ۱ علاوه بر مسیر $z \rightarrow y \rightarrow x \rightarrow i$ دارای دو مسیر دیگر یعنی $z \rightarrow s \rightarrow i$ و $z \rightarrow v \rightarrow i$ است. مجموع تأثیر کل در هر سه مسیر، تأثیر همه‌جانبه i بر z را نشان می‌دهد که در ماتریس ضرایب فزاینده ماتریس حسابداری اجتماعی مستتر است. برای این منظور تأثیر همه‌جانبه به صورت زیر بیان می‌شود:

$$IG(i \rightarrow j) = m_{ji} \quad m_{ji} \in M \quad (10)$$

رابطه (۱۰) با توجه به شکل ۱ به صورت زیر تجزیه می‌شود:

$$IG(i \rightarrow j) = m_{ji} = IT(i, x, y, j) + IT(i, s, j) + IT(i, v, j) = IT(i \rightarrow j)_1 + IT(i \rightarrow j)_2 + IT(i \rightarrow j)_3 \quad (11)$$

در نتیجه

$$IT(i \rightarrow j)_1 = A_{xi}A_{yx}A_{jy}\{I - A_{yx}(A_{xy} + A_{zy}A_{xz})\}^{-1}$$

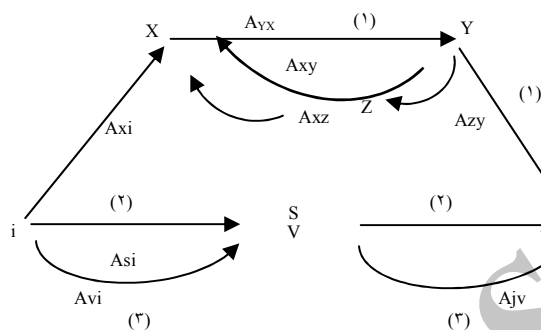
$$IT(i \rightarrow j)_2 = A_{xi}A_{jy}$$

$$IT(i \rightarrow j)_3 = A_{xi}A_{jx}(1 - A_{yx})^{-1}$$

تأثیر گذاری بخش های اصلی اقتصاد بر توزیع درآمد خانوارها؛ با رویکرد ... ۸۳

رابطه (۱۰) بیان می کند که آثار همه جانبه (IG) در M برابر مجموع تأثیر کل (IT) سه مسیر است. تأثیر کل در هر مسیر مطابق رابطه (۵) برابر مجموع تأثیر مستقیم مسیر اولیه است.

مأخذ: علی اصغر بانویی و دیگران (۱۳۸۳). «بررسی کمی تعاملات بخش های اصلی اقتصاد کشور در قالب تحلیل مسیر ساختاری»، فصلنامه پژوهش های اقتصاد ایران، سال ششم، ش ۲۰.

شکل ۱ چگونگی کارکرد مسیرها

۳ پایه های آماری

در این مطالعه از ماتریس حسابداری اجتماعی سال ۱۳۸۵ استفاده شده که مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی تهیه کرده است. این ماتریس شامل ۷۴ سطر و ستون است که برای بررسی تأثیر گذاری بخش های اقتصادی بر درآمد خانوارها به نوزده سطر و ستون تقلیل یافته است. هفت سطر و ستون به بخش های تولیدی، شش سطر و ستون به خانوارهای شهری و روستایی که شامل خانوارهای فقیر (سه دهک اول)، خانوارهای با درآمد متوسط (دهک های چهارم تا هفتم) و خانوارهای با درآمد بالا (هفتم الی دهم)، سه سطر و ستون به حساب درآمد عوامل تولید و یک سطر و ستون به شرکت ها مربوط است و حساب های برونزا (دولت، دنیای خارج و انباشت سرمایه) و ستانده کل نیز هر کدام در یک سطر و ستون آمده است.

۴ نتایج حاصله

۴-۱ سهم درآمد خانوارها از منابع مختلف درآمدی

براساس جدول ۳ در سال ۱۳۸۵ بین ۶۰ الی ۷۲ درصد درآمد خانوارهای شهری و روستایی در دهک‌های مختلف از محل جبران خدمات و درآمد مختلط^۱ و بین ۱۷ الی ۲۰ درصد از محل مازاد عملیاتی ناخالص حاصل شده است. خانوارهای با درآمد بالای مناطق شهری و روستایی سهم بیشتری از درآمدشان از محل جبران خدمات و درآمد مختلط و مازاد عملیاتی ناخالص حاصل شده و این با واقعیت سازگار است؛ زیرا خانوارهای با درآمد بالا هم صاحب سرمایه‌اند و هم بیشتر کارفرمایان از این گروه‌های درآمدی هستند.

خانوارهای فقیر روستایی ۱۰/۳۲ درصد و شهری ۷/۹۹ درصد از درآمدشان از محل انتقالات دولت به خانوارها بوده است. خانوارهای با درآمد بالا در مناطق شهری و روستایی کمترین سهم از درآمدشان از محل انتقالات دولت بوده که این موضوع نشان می‌دهد انتقالات دولت در سال ۱۳۸۵ به نفع خانوارهای فقیر توزیع شده است. خانوارهای با درآمد متوسط هم در مناطق روستایی و هم شهری بیشترین سهم از انتقالات شرکت‌ها را به خود اختصاص داده‌اند که این بخش از درآمد فقط نشان‌دهنده انتقالات شرکت‌ها به خانوارهاست و پرداختی حقوق و دستمزد و سود شرکت‌ها را شامل نمی‌شود برای مثال سود شرکت‌ها در بخش مازاد عملیاتی آورده می‌شود.

۱. بیشتر کارکنان خانوارها یا حقوق و دستمزد دریافت می‌کنند و یا خودمالک هستند، پس طبیعی است که بیشتر درآمد خانوارها از این محل باشد.

جدول ۳ سهم درآمد خانوارها از منابع مختلف درآمدی

(درصد)

ردیف	عنوان	جبران خدمات و درآمد مختلط	مآزاد عملیاتی ناخالص	خانوارها	شرکت ها	دولت	دنیای خارج	جمع
۱	خانوارهای شهری فقیر	۶۶/۳۵۱	۱۷/۸۶۸	۱/۲۶۱	۵/۳۸	۷/۹۹۵	۱/۱۴۶	۱۰۰
۲	خانوارهای شهری با درآمد متوسط	۶۶/۶۸۴	۱۷/۹۵۸	۱/۵۲۵	۶/۴۰۲	۶/۰۶۸	۱/۳۶۳	۱۰۰
۳	خانوارهای شهری با درآمد بالا	۷۱/۳۹۸	۱۹/۲۲۸	۱/۴۵۹	۴/۶۵۶	۲/۲۶۸	۰/۹۹۲	۱۰۰
۴	خانوارهای روستایی فقیر	۶۴/۰۷۸	۱۷/۲۵۶	۱/۰۰۳	۵/۷۵	۱۰/۳۲۱	۱/۵۹۲	۱۰۰
۵	خانوارهای روستایی با درآمد متوسط	۶۶/۲۸۶	۱۷/۸۵۱	۱/۴۹۹	۶/۱۵۶	۶/۵۰۴	۱/۷۰۴	۱۰۰
۶	خانوارهای روستایی با درآمد بالا	۷۰/۵۴۳	۱۸/۹۹۷	۲/۱۸	۴/۷۴	۲/۲۲۹	۱/۳۱۲	۱۰۰

مأخذ: برگرفته از ماتریس حسابداری اجتماعی سال ۱۳۸۵، مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی.

۲-۴ آثار مستقیم و غیرمستقیم رشد بخش های اقتصادی بر درآمد خانوارها

جدول ۴ آثار مستقیم و غیرمستقیم توسعه و گسترش فعالیت های تولیدی بر افزایش درآمد نهادهای داخلی جامعه مانند خانوارهای شهری، روستایی و شرکت ها را بیان می کند. بخش ساختمان و کشاورزی در مجموع بیشترین درآمد را می توانند برای نهادهای جامعه ایجاد کنند. اگر فقط درآمد خانوارها را در نظر بگیریم مشاهده می شود که تفاوت بخش کشاورزی و ساختمان از بخش های دیگر برای افزایش درآمد خانوارها بسیار زیاد است و سیاست های توسعه آنها به نسبت درآمد بیشتری نصیب خانوارها می کند.

برای افزایش درآمد خانوارهای فقیر شهری و روستایی بخش ساختمان و کشاورزی بیشترین تأثیر را دارند و تفاوت تأثیر گذاری این دو بخش با دیگر بخش‌ها چشمگیر است، اما نکته‌ای که باید به آن توجه کرد آثار و تبعات مستقیم و غیرمستقیم توسعه و گسترش هر هفت بخش، به نفع خانوارهای شهری است و با افزایش تقاضا برای محصولات هر بخش، بیشترین منافع برای خانوارهای شهری با درآمد بالا، خانوارهای شهری با درآمد متوسط و خانوارهای روستایی با درآمد بالا ایجاد می‌شود. افزایش تقاضا برای بخش نفت و گاز طبیعی و بخش آب، برق و گاز که عموماً دولتی هستند بیش از ۶۷ درصد تأثیر بخش نفت و گاز طبیعی بر درآمد نهادهای داخلی به شرکت‌ها مربوط است.

جدول ۴ ماتریس ضرایب فزاینده همه‌جانبه درآمد گروه‌های مختلف خانوارها در

بخش‌های مختلف اقتصادی

(درصد)

بخش/ نهاد	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
	کشاورزی	نفت و گاز طبیعی	سایر معادن	صنعت	آب، برق و گاز	ساختمان	خدمات
خانوارهای شهری فقیر	۰/۱۰۷۳	۰/۰۴۱۷	۰/۰۳۷	۰/۰۴۲۴	۰/۰۶۲۴	۰/۱۰۷۵	۰/۰۶۷۷
خانوارهای شهری با درآمد متوسط	۰/۲۲۷۸	۰/۰۹۰۶	۰/۰۷۹۵	۰/۰۹۰۵	۰/۱۳۳۸	۰/۲۲۸۳	۰/۱۴۴۳
خانوارهای شهری با درآمد بالا	۰/۵۰۱۳	۰/۱۸۹۸	۰/۱۷۱۲	۰/۱۹۷۱	۰/۲۸۹۱	۰/۵۰۲۴	۰/۳۱۴۹
خانوارهای روستایی فقیر	۰/۰۱۶۷	۰/۰۰۶۶	۰/۰۰۵۸	۰/۰۰۶۶	۰/۰۰۹۸	۰/۰۱۶۷	۰/۰۱۰۶
خانوارهای روستایی با درآمد متوسط	۰/۰۵۱۷	۰/۰۲۰۵	۰/۰۱۸	۰/۰۲۰۵	۰/۰۳۰۳	۰/۰۵۱۸	۰/۰۳۲۷
خانوارهای روستایی با	۰/۱۳۵	۰/۰۵۱۳	۰/۰۴۶۲	۰/۰۵۳۱	۰/۰۷۷۹	۰/۱۳۵۳	۰/۰۸۴۸

جدول ۴ ماتریس ضرایب فزاینده همه جانبه درآمد گروه های مختلف خانوارها در بخش های مختلف اقتصادی

(درصد)

بخش / نهاد	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
کشاورزی	کشاورزی	نفت و گاز طبیعی	سایر معادن	صنعت	آب، برق و گاز	ساختمان	خدمات
درآمد بالا							
شرکت ها	۰/۴۲	۰/۸۴۲۸	۰/۴۰۶۴	۰/۳۲۴۱	۰/۶۳۱	۰/۴۲۹۵	۰/۴۶۱
جمع	۱/۴۵۹۸	۱/۲۴۳۳	۰/۷۶۴۱	۰/۸۳۴۳	۱/۲۳۴۳	۱/۴۷۱۵	۱/۱۱۶
مجموع ضرایب فزاینده درآمد خانوارها	۱/۰۳۹۸	۰/۴۰۰۵	۰/۳۵۷۷	۰/۴۱۰۲	۰/۶۰۳۳	۱/۰۴۲	۰/۶۵۵

مأخذ: بر مبنای ماتریس ضرایب فزاینده همه جانبه^۱ (I-B) که از رابطه ۲ استخراج شده است.

۳-۴ تجزیه ضرایب فزاینده همه جانبه مسیرهای مختلف

همان طور که مشاهده شد بخش ساختمان و کشاورزی بیشترین تأثیر را بر درآمد خانوارها دارند. بر این اساس و با توجه به اینکه بخش کشاورزی دارای روابط پسینی و پیشینی بیشتری در اقتصاد است برای تحلیل مسیر انتخاب شده است.

جداول ۵ الی ۹ مسیرهایی را نشان می دهد که بخش کشاورزی بر درآمد خانوارها تأثیر می گذارد. این کار با روش تحلیل مسیر انجام شده است. گفتنی است در این قسمت فقط مسیرهایی آمده که حداقل ۱ درصد از کل تأثیرات همه جانبه را تشکیل می دهد و عنصر زمان که نشان دهنده اثر گذاری در بازه زمانی تحقق می یابد در تحلیل نادیده گرفته شده است.

در جداولی که در ادامه آمده است ستون های اول تأثیر همه جانبه بخش های مبدأ را بر بخش های مقصد نشان می دهد و ارقام حاصل مستقیماً از ماتریس ضرایب فزاینده همه جانبه جداول پیشین گرفته شده است. ستون دوم، مسیرهایی را نشان می دهد که آثار همه جانبه افزایش یک واحد بخش مبدأ بر بخش مقصد ایجاد کرده است. ستون سوم تأثیر مستقیم

مسیرهای اولیه هر مسیر را آشکار می‌کند. مسیر یا مسیرهایی که درصد سهم آنها در کل ضرایب فزاینده همه‌جانبه بیشتر باشد، اهمیت بیشتری از لحاظ کارایی در سیاستگذاری دارد. ستون چهارم، مسیر فزاینده‌ای را نشان می‌دهد که آثار زنجیره‌ای ناشی از افزایش تقاضا برای یک بخش را نشان می‌دهد. ستون پنجم، تأثیر کل هر مسیر و ستون ششم نسبت تأثیر کل هر مسیر به تأثیر کل را نشان می‌دهد.

جدول ۵ بررسی تجزیه ضرایب و تحلیل مسیر تأثیرگذاری بخش کشاورزی بر خانوارهای شهری فقیر

تأثیر همه‌جانبه	مسیرها	تأثیر مستقیم مسیرهای اولیه	مسیر ضریب فزاینده	تأثیر کل	نسبت کل هر مسیر
	کشاورزی، درآمد مختلط، خانوار شهری فقیر	۰/۰۴۶۶	۱/۴۸۹	۰/۰۶۹	۶۴/۶۸
	کشاورزی، درآمد مختلط، خانوار شهری با درآمد بالا، خدمات، دستمزد، خانوار شهری فقیر	۰/۰۰۲۳	۲/۰۶۴	۰/۰۰۵	۴/۳۷۶
مبدأ - مقصد (کشاورزی - شهری فقیر)	کشاورزی، دستمزد، خانوار شهری فقیر	۰/۰۰۲۱	۱/۵۸۷	۰/۰۰۳	۳/۱۷۵
درآمد خانوارهای فقیر شهری (۰/۱۰۷۳)	کشاورزی، مازاد عملیاتی ناخالص، خانوار شهری فقیر	۰/۰۰۲۱	۱/۴۸۶	۰/۰۰۳	۲/۹۳۸
	کشاورزی، خدمات، دستمزد، خانوار شهری فقیر	۰/۰۰۱۲	۲/۰۰۱	۰/۰۰۲	۲/۱۵۴
	کشاورزی، درآمد مختلط، خانوار شهری با درآمد بالا، خدمات، مازاد عملیاتی ناخالص، خانوار شهری فقیر	۰/۰۰۰۸	۲/۰۶۱	۰/۰۰۲	۱/۶۰۷

جدول ۵ بررسی تجزیه ضرایب و تحلیل مسیر تأثیر گذاری بخش کشاورزی بر

خانوارهای شهری فقیر

تأثیر همه جانبه	مسیرها	تأثیر مستقیم مسیرهای اولیه	مسیر ضریب فزاینده	تأثیر کل	نسبت کل هر مسیر
	کشاورزی، درآمد مختلط، خانوار شهری با درآمد متوسط، خدمات، دستمزد، خانوار شهری فقیر	۰/۰۰۰۸	۲/۰۵۸	۰/۰۰۲	۱/۵۴۴
	کشاورزی، آب، برق و گاز، دستمزد، خانوار شهری فقیر	۰/۰۰۰۶	۲/۳۳۴	۰/۰۰۱	۱/۳۱۷
	کشاورزی، خدمات، درآمد مختلط، خانوار شهری فقیر	۰/۰۰۰۶	۱/۹۸	۰/۰۰۱	۱/۱۷۳

همان طور که در جدول ۵ ملاحظه می شود ۹ مسیر در بخش کشاورزی بر خانوارهای فقیر شهری اثر می گذارد. در مسیر اول بخش کشاورزی با افزایش درآمد مختلط موجب افزایش درآمد خانوارهای شهری می شود. تأثیر مستقیم این مسیر معادل ۰/۰۴۶۶ است که در بین مسیرها بالاترین مقدار است و بیشترین اثر را بر درآمد خانوارهای شهری می گذارد. ضریب فزاینده مسیر اول معادل ۱/۴۸۹ است و تأثیر کل این مسیر برابر ۰/۰۶۹ است که معادل ۶۴/۶۸ درصد کل تأثیری است که بخش کشاورزی بر درآمد خانوارهای شهری فقیر می گذارد. بررسی جداول ۵ الی ۹ نشان می دهد که بیشترین اثر بخش کشاورزی بر درآمد خانوارها از طریق افزایش درآمد مختلط است. گفتنی است بخش کشاورزی همانند دیگر بخش ها بیشترین درآمد را برای خانوارهای با درآمد بالا ایجاد می کند (چه در مناطق شهری و چه روستایی).

جدول ۶ بررسی تجزیه ضرایب و تحلیل مسیر تأثیر گذاری بخش کشاورزی بر خانوارهای شهری با درآمد متوسط

نسبت کل هر مسیر	کل تأثیر	ضریب فزاینده مسیر	تأثیر مستقیم مسیرهای اولیه	مسیرها	تأثیر همه جانبه
۶۶/۴	۰/۱۵۱	۱/۵۴۱	۰/۰۹۸	کشاورزی، درآمد مختلط، خانوار شهری با درآمد متوسط	
۴/۳۶۳	۰/۰۱	۲/۰۷۵	۰/۰۰۵	کشاورزی، درآمد مختلط، خانوار شهری با درآمد بالا، خدمات، دستمزد، خانوار شهری با درآمد متوسط	
۳/۲۲۵	۰/۰۰۷	۱/۶۲۵	۰/۰۰۵	کشاورزی، دستمزد، خانوار شهری با درآمد متوسط	
۳/۰۱۳	۰/۰۰۷	۱/۵۳۷	۰/۰۰۵	کشاورزی، مازاد عملیاتی ناخالص، خانوار شهری با درآمد متوسط	مبدأ - مقصد
۲/۱۵	۰/۰۰۵	۲/۰۱۴	۰/۰۰۲	کشاورزی، جبران خدمات، دستمزد، خانوار شهری با درآمد متوسط	درآمد خانوارهای (کشاورزی - فقیر شهری)
۱/۶۰۲	۰/۰۰۴	۲/۰۷۲	۰/۰۰۲	کشاورزی، درآمد مختلط، خانوار شهری با درآمد بالا، خدمات، مازاد عملیاتی ناخالص، خانوار شهری با درآمد متوسط	۰/۲۲۷۸
۱/۳۳۶	۰/۰۰۳	۲/۳۸۸	۰/۰۰۱	کشاورزی، آب، برق و گاز، دستمزد، خانوار شهری با درآمد متوسط	
۱/۱۷۳	۰/۰۰۳	۱/۹۹۶	۰/۰۰۱	کشاورزی، خدمات، درآمد مختلط، خانوار شهری با درآمد متوسط	
۱/۰۷	۰/۰۰۲	۱/۵۴۹	۰/۰۰۲	کشاورزی، مازاد عملیاتی ناخالص، شرکت‌ها، خانوار شهری با درآمد متوسط	

تأثیر گذاری بخش های اصلی اقتصاد بر توزیع درآمد خانوارها؛ با رویکرد ... ۹۱

جدول ۷ بررسی تجزیه ضرایب و تحلیل مسیر تأثیر گذاری بخش کشاورزی بر خانوارهای

شهری با درآمد بالا

نسبت کل هر مسیر	کل تأثیر	ضریب فزاینده مسیر	تأثیر مستقیم مسیره های اولیه	مسیره ها	تأثیر همه جانبه
۷۲/۲۹	۰/۳۶۲	۱/۶۵۸	۰/۲۱۹	کشاورزی، درآمد مختلط، خانوار شهری با درآمد بالا	مبدأ - مقصد (کشاورزی - درآمد خانوارهای فقیر شهری) ۰/۵۰۱۸
۳/۴۲۷	۰/۰۱۷	۱/۷۰۶	۰/۰۱	کشاورزی، دستمزد، خانوار شهری با درآمد بالا	
۳/۲۹۴	۰/۰۱۷	۱/۶۶	۰/۰۱	کشاورزی، مزاد عملیاتی ناخالص، خانوار شهری با درآمد بالا	
۲/۱۸۹	۰/۰۱۱	۲/۰۲۵	۰/۰۰۵	کشاورزی، جبران خدمات، دستمزد، خانوار شهری با درآمد بالا	
۱/۵۶۳	۰/۰۰۸	۲/۰۷۵	۰/۰۰۴	کشاورزی، درآمد مختلط، خانوار شهری با درآمد متوسط، جبران خدمات، دستمزد، خانوار شهری با درآمد بالا	
۱/۴۱۸	۰/۰۰۷	۲/۵۰۴	۰/۰۰۳	کشاورزی، آب، برق و گاز، دستمزد، خانوار شهری با درآمد بالا	
۱/۱۹۷	۰/۰۰۶	۲/۰۱۳	۰/۰۰۳	کشاورزی، جبران خدمات، درآمد مختلط، خانوار شهری با درآمد بالا	
۱/۱۷۳	۰/۰۰۳	۱/۹۹۶	۰/۰۰۱	کشاورزی، جبران خدمات، درآمد مختلط، خانوار شهری با درآمد متوسط	
۱/۰۷	۰/۰۰۲	۱/۵۴۹	۰/۰۰۲	کشاورزی، مزاد عملیاتی ناخالص، شرکت ها، خانوار شهری با درآمد متوسط	

جدول ۸ بررسی تجزیه ضرایب و تحلیل مسیر تأثیر گذاری بخش کشاورزی بر خانوار روستایی فقیر

نسبت کل تأثیر هر مسیر به تأثیر کل	کل تأثیر	ضریب فزاینده مسیر	تأثیر مستقیم هر مسیر	مسیرها	تأثیر همه جانبه
۶۳/۵۲	۰/۰۱۰۶	۱/۴۶۳	۰/۰۰۷۲	کشاورزی، درآمد مختلط، خانوار روستایی فقیر	
۴/۳۵۷	۰/۰۰۰۷	۲/۰۵۶	۰/۰۰۰۴	کشاورزی، درآمد مختلط، خانوار شهری با درآمد بالا، جبران خدمات، دستمزد، خانوار روستایی فقیر	
۳/۱۳۴	۰/۰۰۰۵	۱/۵۶۷	۰/۰۰۰۳	کشاورزی، دستمزد، خانوار روستایی فقیر	
۲/۸۸۵	۰/۰۰۰۵	۱/۴۶۱	۰/۰۰۰۳	کشاورزی، مازاد عملیاتی ناخالص، خانوار روستایی فقیر	
۲/۱۴۳	۰/۰۰۰۴	۱/۹۹۲	۰/۰۰۰۲	کشاورزی، جبران خدمات، دستمزد، خانوار روستایی فقیر	مبدأ - مقصد (کشاورزی -
۱/۵۹۹	۰/۰۰۰۳	۲/۰۵۳	۰/۰۰۰۱	کشاورزی، درآمد مختلط، خانوار شهری با درآمد بالا، جبران خدمات، مازاد عملیاتی ناخالص، خانوار روستایی فقیر	درآمد خانوارهای فقیر شهری) ۰/۰۱۶۷
۱/۵۳۷	۰/۰۰۰۳	۲/۰۵	۰/۰۰۰۱	کشاورزی، درآمد مختلط، خانوار شهری با درآمد متوسط، جبران خدمات، دستمزد، خانوار روستایی فقیر	
۱/۳۰۱	۰/۰۰۰۲	۲/۳۰۷	۰/۰۰۰۱	کشاورزی، آب، برق و گاز، دستمزد، خانوار روستایی فقیر	
۱/۱۶۶	۰/۰۰۰۲	۱/۹۷	۰/۰۰۰۱	کشاورزی، جبران خدمات، درآمد مختلط، خانوار روستایی فقیر	

جدول ۹ بررسی تجزیه ضرایب و تحلیل مسیر تأثیر گذاری بخش کشاورزی بر خانوار

روستایی با درآمد متوسط

نسبت کل هر مسیر	کل تأثیر	ضریب فزاینده مسیر	تأثیر مستقیم مسیرهای اولیه	مسیرها	تأثیر همه جانبه
۶۳/۸۸	۰/۰۳۳	۱/۴۸۱	۰/۰۲۲۳	کشاورزی، درآمد مختلط، خانوار روستایی با درآمد متوسط	
۴/۳۵۵	۰/۰۰۲۳	۲/۰۶۸	۰/۰۰۱۱	کشاورزی، درآمد مختلط، خانوار شهری با درآمد بالا، جبران خدمات، دستمزد، خانوار روستایی با درآمد متوسط	
۳/۱۴۵	۰/۰۰۱۶	۱/۵۸۲	۰/۰۰۱	کشاورزی، دستمزد، خانوار روستایی با درآمد متوسط	
۲/۹۰۱	۰/۰۰۱۵	۱/۴۷۸	۰/۰۰۱	کشاورزی، مازاد عملیاتی ناخالص، خانوار روستایی با درآمد متوسط	
۲/۱۴۳	۰/۰۰۱۱	۲/۰۰۴	۰/۰۰۰۶	کشاورزی، جبران خدمات، دستمزد، خانوار روستایی با درآمد متوسط	مبدأ - مقصد (کشاورزی -)
۱/۵۹۹	۰/۰۰۰۸	۲/۰۶۴	۰/۰۰۰۴	کشاورزی، درآمد مختلط، خانوار شهری با درآمد بالا، جبران خدمات، مازاد عملیاتی ناخالص، خانوار روستایی با درآمد متوسط	درآمد خانوارهای فقیر شهری) ۰/۰۵۱۷
۱/۵۳۶	۰/۰۰۰۸	۲/۰۶۲	۰/۰۰۰۴	کشاورزی، درآمد مختلط، خانوار شهری با درآمد متوسط، جبران خدمات، دستمزد، خانوار روستایی با درآمد متوسط	
۱/۳۰۴	۰/۰۰۰۷	۲/۳۲۹	۰/۰۰۰۳	کشاورزی، آب، برق و گاز، دستمزد، خانوار روستایی با درآمد متوسط	
۱/۱۶۷	۰/۰۰۰۶	۱/۹۸۳	۰/۰۰۰۳	کشاورزی، جبران خدمات، درآمد مختلط، خانوار روستایی با درآمد متوسط	

جدول ۱۰ بررسی تجزیه ضرایب و تحلیل مسیر تأثیر گذاری بخش کشاورزی بر خانوار روستایی با درآمد بالا

نسبت کل تأثیر هر مسیر به تأثیر کل	کل تأثیر	ضریب فزاینده مسیر	تأثیر مستقیم هر مسیر	مسیرها	تأثیر همه جانبه
۶۵/۷۶	۰/۰۸۸۸	۱/۵۲	۰/۰۵۸۴	کشاورزی، درآمد مختلط، خانوار روستایی با درآمد بالا	مبدأ - مقصد (کشاورزی - درآمد خانوارهای فقیر شهری) ۰/۱۳۵
۴/۴۰۳	۰/۰۰۵۹	۲/۰۸۵	۰/۰۰۲۹	کشاورزی، درآمد مختلط، خانوار شهری با درآمد بالا، خدمات، دستمزد، خانوار روستایی با درآمد بالا	
۳/۲۱۶	۰/۰۰۴۳	۱/۶۱۴	۰/۰۰۲۷	کشاورزی، دستمزد، خانوار روستایی با درآمد بالا	
۲/۹۸۹	۰/۰۰۴	۱/۵۱۸	۰/۰۰۲۷	کشاورزی، مازاد عملیاتی ناخالص، خانوار روستایی با درآمد بالا	
۲/۱۶۸	۰/۰۰۲۹	۲/۰۲۳	۰/۰۰۱۴	کشاورزی، جبران خدمات، دستمزد، خانوار روستایی با درآمد بالا	
۱/۶۱۷	۰/۰۰۲۲	۲/۰۸۲	۰/۰۰۱	کشاورزی، درآمد مختلط، خانوار شهری با درآمد بالا، جبران خدمات، مازاد عملیاتی ناخالص، خانوار روستایی با درآمد بالا	
۱/۵۵۳	۰/۰۰۲۱	۲/۰۷۹	۰/۰۰۱	کشاورزی، درآمد مختلط، خانوار شهری با درآمد متوسط، جبران خدمات، دستمزد، خانوار روستایی با درآمد بالا	
۱/۳۳۴	۰/۰۰۱۸	۲/۳۷۴	۰/۰۰۰۸	کشاورزی، آب، برق و گاز، دستمزد، خانوار روستایی با درآمد بالا	
۱/۱۸۲	۰/۰۰۱۶	۲/۰۰۳	۰/۰۰۰۸	کشاورزی، خدمات، درآمد مختلط، خانوار روستایی با درآمد بالا	

۵ جمع بندی و نتیجه گیری

در این مطالعه تلاش شد تا میزان تأثیر گذاری بخش های مختلف اقتصادی بر درآمد خانوارها بررسی شود. برای تحلیل موضوع از ماتریس حسابداری اجتماعی سال ۱۳۸۵ مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی و نرم افزار Simsipsam بانک جهانی استفاده شده است. این ماتریس که شامل ۷۴ سطر و ستون بود برای سهولت در کار به ۱۹ سطر و ستون تقلیل یافت. براساس نتایج این تحقیق بین ۶۰ الی ۷۲ درصد درآمد خانوارهای شهری و روستایی در دهک های مختلف از محل جبران خدمات و درآمد مختلط و بین ۱۷ الی ۲۰ درصد از محل مازاد عملیاتی ناخالص حاصل شده است. خانوارهای با درآمد بالا در مناطق شهری و روستایی سهم بیشتری از درآمدشان از محل جبران خدمات و درآمد مختلط و مازاد عملیاتی ناخالص حاصل شده است و خانوارهای فقیر چه در مناطق شهری و چه روستایی بیشترین سهم را از انتقالات دولت (نسبت به درآمد خود) داشته اند. بخش های نفت و گاز طبیعی و آب، برق و گاز تأثیر زیادی بر افزایش درآمد شرکت ها دارند. در این مطالعه با روش تحلیل مسیر، مسیرهایی مشخص شده است که بخش کشاورزی بر درآمد خانوارها تأثیر می گذارد و این بخش بیشترین اثر را با درآمد مختلط بر خانوارها می گذارد. خانوارهای شهری فقیر ۶۴/۶۸ درصد، خانوارهای شهری با درآمد متوسط ۶۶/۴ درصد، خانوارهای شهری با درآمد بالا ۷۲/۲۹ درصد، خانوارهای فقیر روستایی ۶۳/۵۲ درصد، خانوارهای با درآمد متوسط روستایی ۶۳/۸۸ درصد و خانوارهای روستایی با درآمد بالا ۶۵/۷۶ درصد از افزایش درآمدی که از افزایش تقاضا برای بخش کشاورزی به دست می آورند به طور مستقیم از طریق درآمد مختلط صورت می گیرد.

منابع و مآخذ

۱. بانویی، علی اصغر و علی عرب‌مازار یزدی (۱۳۸۳). «اهمیت مقوله توزیع درآمد و ابعاد آن در ماتریس حسابداری اجتماعی»، *اقتصاد و جامعه*، ۳ (۲).
۲. بانویی، علی اصغر، ملیکا محمدپور و سارا اکبری مهربانی (۱۳۸۲). «تحلیل‌های اقتصادی و اجتماعی ضرایب فزاینده بخش‌های کشاورزی، صنعت و خدمات در الگوی ماتریس حسابداری اجتماعی»، *اقتصاد کشاورزی و توسعه*، ۱۱ (۴۲-۴۱).
۳. بانویی، علی اصغر و مینا محمودی (۱۳۸۰). «بررسی کمی جایگاه صنعت نساجی در اقتصاد ملی و محاسبه توان اشتغال‌زایی بالقوه آن در قالب نظام شبه‌ماتریس حسابداری اجتماعی»، *پژوهش‌های اقتصادی*، سال اول، ش ۳.
۴. _____ (۱۳۸۰). «محاسبه توان اشتغال‌زایی بخش‌ها برحسب تفکیک جغرافیایی مصرف (درآمد) خانوارها در قالب نظام شبه‌ماتریس حسابداری اجتماعی»، *پژوهش‌های اقتصادی ایران*، سال سوم، ش ۸.
۵. بانویی، علی اصغر (۱۳۸۴). «بررسی رابطه بین توزیع درآمد و افزایش تولید در اقتصاد ایران با استفاده از ماتریس حسابداری اجتماعی»، *پژوهش‌های اقتصادی ایران*، سال هفتم، ش ۲۳.
۶. بانویی، علی اصغر و دیگران (۱۳۸۳). «بررسی کمی تعاملات بخش‌های اصلی اقتصاد کشور در قالب تحلیل مسیر ساختاری»، *پژوهش‌های اقتصادی ایران*، سال ششم، ش ۲۰.
۷. بانویی، علی اصغر و سهیلا پروین (۱۳۸۷). «تحلیل سیاست‌های آثار حذف یارانه کالاهای اساسی بر شاخص هزینه زندگی خانوارهای شهری و روستایی در چارچوب تحلیل مسیر ساختاری»، *فصلنامه اقتصاد مقاداری*، دوره ۵.
۸. بانویی، علی اصغر و فرشاد مؤمنی (۱۳۸۹). «تحلیل‌های ضرایب فزاینده رشد و توزیع درآمد در چارچوب ماتریس حسابداری اجتماعی: مورد ایران و کشورهای منتخب»، *پژوهشنامه اقتصادی*، ش ۷ ویژه‌نامه بازار سرمایه.
۹. زورار، پرمه و رحیم دباغ (۱۳۸۲). «بررسی توزیع درآمد در ایران با استفاده از ماتریس حسابداری اجتماعی»، *پژوهشنامه بازرگانی*، سال هفتم، ش ۲۷.
۱۰. سلامی، حبیب‌اله و پرمه زورار (۱۳۸۰). «اثرات افزایش صادرات بخش‌های کشاورزی و صنعت

بر اقتصاد ایران: تحلیلی در چارچوب ماتریس حسابداری اجتماعی»، *تحقیقات اقتصادی*، ش ۵۹.

11. Cohen, S. I. (2002). "Growth and Distribution in Russia and China: A Social Accounting Matrix Analysis", *International Advances in Economic Research*, Vol. 8, No. 1.
12. Dietzenbacher, E., J. A. Vander Linden and E. Steenge-A (1993). "The Regiona Extraction Methods: EC Input-Output Comparisons", *Economic Systems Research*, Vol. 5, No. 2.
13. Pradhan, B. K., M. R. Saluja and S. K. Singh (2006). *Social Accounting Matrix for India: Concepts. Construction and Applications*, Sage-New-Delhi, India.
14. Round, I. J. (2003). *Social Accounting Matrix and SAM-based Multiplier Analysis*, In L. A. da Silva Pereira and F. Bourguignon (eds.), *Techniques for Evaluating the Poverty Impact of Economic Policies*, World Bank, Chap.14.
15. Saari, M. Y., E. Ditzenbacher and B. Los (2007). "The Impact of Growth on Distribution of Income across Ethnic Groups: A Social Accounting Matrix (SAM) Approach", 16th International Input-Output Conference, Istanbul, Turkey.
16. Tarp, F., D. Ronald-Holst and J. Rand (2002). "Trade and Income Growth in Vietnam: Estimates from a New Social Accounting Matrix", *Economic Systems Research*, Vol. 14, No. 2.
17. Yusuf, A. A. (2006). "Constructing Indonesian Social Accounting Matrix for Distributional Analysis in the CGE Modeling Framework", Working Paper in Economics and Development of Economics, Padjadaran University, Indonesia.